

Milan Kundera

JAKUB A JEHO PÁN

„Pocta Denisi Diderotovi“

Režie
JIŘÍ SEYDLER j. h.

Scéna a kostýmy
MARTA ROSZKOPFOVÁ

Hudba
JIŘÍ ŠLUPKA SVĚRÁK

Dramaturgie
JANA PITHARTOVÁ

Jakub	NORBERT LICHÝ
Pán	MICHAL PRZEBINDA
Hostinská	KATEŘINA KREJČÍ
Mladý Otrapa	JOSEF KALUŽA
Starý Otrapa	JAN ODL
Justina	LUCIE ŽÁČKOVÁ
Rytíř Saint-Ouen	DANIEL ZAORAL
Agáta	MARKÉTA VIKTOROVÁ
Matka Agáty	MILUŠE HRADSKÁ
Otec Agáty	JAN ODL
Komisař	ROMAN HAROK
Markýz	VÍTĚZSLAV KRYŠKE
Dcera	MARKÉTA VIKTOROVÁ
Matka	MILUŠE HRADSKÁ
Rychtář	ROMAN HAROK
Vesničaná,	MARTIN KMEC - MÁRTY
služebnictvo	MICHAL FIDLER - FREUD
	VLADIMÍR ŠULC - ŠULDA
	JIŘÍ TOMÁŠEK - BANY

(elévové)

Inspice: Jarmila Paulerová
 Nápvěsta: Jiřina Čížková
 Mistr osvětlení: Jiří Kos
 Mistr zvuku: Jakub Matýsek
 Vedoucí výroby: Jan Barták
 Garderoba: Jana Lhojská
 Vlákanky: Jana Debreczenyiová
 Rekvizity: Soňa Matějková
 Nahrávka hudby natočena ve studiu Barbarella.
 Nástrojové obsazení: Jiří Š. Svěrák (klavíry),
 Nikos Engonidis (violoncello), David Schreiber (klarinet).

PREMIÉRA 17. BŘEZNA 2000
V DIVADLE PETRA BEZRUČE
V OSTRAVĚ.

Práva k provozování díla zastupuje agentura DILIA
v Praze.

*Být básníkem to znamená
jít až na konec*

*Na konec pochyb
na konec doufání
na konec vášně
na konec zoufání*

*Pak teprv sečítat
Dřív ne Dřív ne*

*Nebo se může stát
že součet života
vyjde ti směšně nízký*

*Že se jak dítě budeš potácet
věčně jen v malé násobilce*

*Být básníkem to znamená
jít vždy až na konec*

Milan Kundera v Monozích

JAKUB A JEHO PÁN

Je divadelní variací na román Denise Diderota Jakub fatalista a jeho pán. Kundera, sám především romanopisec, ho nazývá „poctou Diderotovi“ a „poctou románu“.

Napsal ho ještě v Čechách, krátce po ruské invazi. „Když tíživá ruská iracionalita dopadla na mou zemi, pocítil jsem instinktivní potřebu nadýchat se zhluboka ducha západního Novověku. A zdálo se mi, že není koncentrován nikde s takovou hutností jako v tom karnevalu inteligence, humoru a fantazie, jímž je Jakub fatalista... Napsal jsem Jakuba a jeho pána pro svou intimní potěchu a možná s mlhavou myšlenkou, že by mohl být jednou hrán v nějakém českém divadle pod vypůjčeným jménem.“ (M.K. v předmluvě k francouzskému knižnímu vydání Jakuba a jeho pána).

Jméno mu propůjčil režisér Evald Schorm a inscenoval ho v roce 1975 v Činoherním studiu v Ústí nad Labem (v DPB se s tímto „pseudonymem“ hrál v roce 1989 v režii Josefa Janíka). Milan Kundera vydal hru knižně ve vlastním francouzském překladu v roce 1981 v Paříži.

... filosofové, kteří píšou romány, nejsou ničím jiným než pseudoromanopisci, kteří užívají formu románu, aby vyjádřili své myšlenky. Ani Voltaire, ani Camus nikdy neobjevili „to, co může objevit pouze román“. Znam pouze jednu výjimku, a tou je Diderot v Jakubu fatalistovi. To je zázrak! Když překročí hranice románu, stane se tento vážný filosof hravým myslitelem. V tomto románu není jedna vážná věta – všechno je hra.

Milan Kundera v interviewu s Christianem Salmonem

Zapomněl jsem vám, čtenáři, říci, že Jakub neudělal nikdy krok bez řádně naplněné čůtory. Měl ji zavěšenou na hrušce sedla. Pokaždé, když jeho pán přerušil jeho vyprávění nějakou poněkud dlouhou otázkou, odvázal čůtoru, napil se nočně a vrátil ji na místo, teprve až když jeho pán přestal mluvit. Zapomněl jsem vám ještě říci, že v případech, které si žádaly přemýšlení, první, co udělal, bylo, že se ořádal své čůtory. Bylo-li nutno rozřešit nějakou mravní otázku, porokovat o nějakém činu, dát přednost jedné cestě před druhou, pustit se do nějaké záležitosti, pokračovat v ní nebo od ní upustit, zvážit výhody nebo nevýhody politického zákroku, obchodní či peněžní spekulace, moudrost nebo pošetilost některého zákona, výsledek války, volbu hostince, v hostinci volbu pokoje, v pokoji volbu postele, jeho prvními slovy bylo: „Zeptejme se čůtory.“ Jeho poslední slova byla: „To je názor čůtory i můj.“ Když orakulum v jeho hlavě mlčelo, promlouvalo jeho čůtorou, byla to jakási přenosná Pýthie, oněmělá, jakmile byla prázdná. V Delfách se dostávalo Pýthii, sedící s vykasávanými sukňemi a s nahou zadnicí na třínožce, vnuknutí zdola nahoru. Jakubovi sedícímu na koni, s hlavou pozdviženou k nebesům, s odzátkovanou čůtorou a s hrdlem nachýleným k ústům, dostávalo se vnuknutí shora dolů. Když Pýthie a Jakub pronášeli své věštby, byli oba opilí.

Jakub tvrdil, že Duch svatý sestoupil na apoštoly v čůtoře, nazýval svatodušní svátky svátky čůtory. Zanechal malé pojednání o všemožných proroctvích, hluboké pojednání, v němž dává přednost vnuknutím Bacbucou čili čůtorou.

Úryvek z románu Jakub fatalista a jeho pán

SPONZOŘI

SEVEROMORAVSKÁ ENERGETIKA

MORAVSKÉ NOVINY

SVOBODA

MEDIÁLNÍ PARTNER DĚPS, s.r.o. PRO SEZÓNU 1999-2000 JE ČESKÝ ROZHLAS OSTRAVA

GS Mobil mobilní telefony

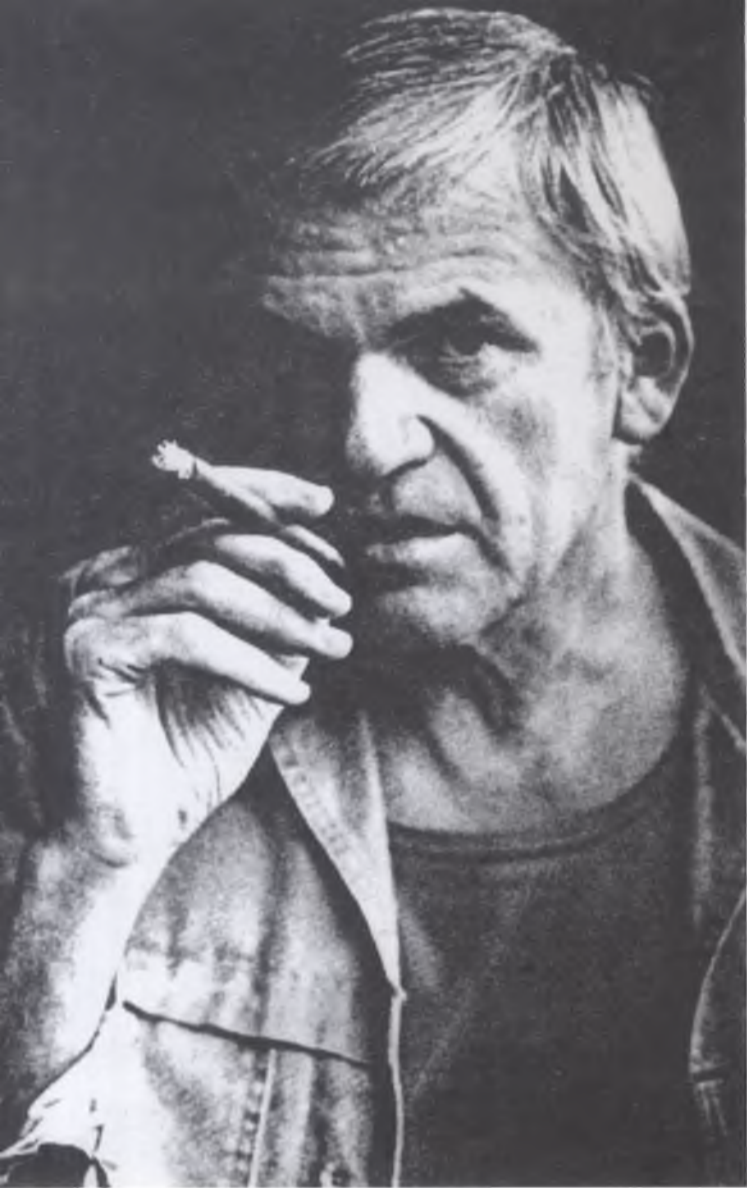
ČESKÝ ROZHLAS OSTRAVA

KVĚTINY NA PREMIÉRY DODÁVA KVĚTINÁŘSTVÍ „NATAŠA MACHATÁ“ Dr. Marlínka 1415, Ostrava-Hrabůvka

Sirius

HRAVÉ RÁDIO HELLEX 93,7 FM

www.ostrava-info.cz ostravský informační server

MILAN KUNDERA

se narodil 1. dubna 1929 v Brně v rodině klavíristy a rektora Janáčkovy akademie múzických umění. Studoval gymnázium v Brně a hudební skladbu u Václava Kaprála. Po několika semestrech filosofické fakulty UK přestoupil na studium filmové režie a později scenáristiky na FAMU v Praze. Po absolutoriu na škole zůstal jako asistent, přednášel světovou literaturu a později dosáhl docentury. Ve druhé polovině 60. let se významně zapojil do diskusí o postavení české kultury a literatury v tehdejší společensko-politické situaci. Roku 1970 přišel o místo docenta na FAMU, zůstal bez stálého zaměstnání a nesměl u nás publikovat. Roku 1975 vycestoval na pozvání university v Rennes do Francie a začal působit jako hostující pedagog. V listopadu 1979 byl ve své nepřítomnosti zbaven československého státního občanství. Dva roky nato získal francouzské.

Ještě v Čechách napsal Milan Kundera básnické knihy *Člověk zahrada širá* (1953), *Poslední máj* (1954) a *Monology* (1957), které vyvolaly velký čtenářský ohlas, teoretickou studii *Umění románu*. *Cesta Vladislava Vančury za velkou epikou* (1960) a divadelní hry *Majitelé klíčů* (1962), *Ptákovina* (1969) a *Jakub a jeho pán* (1971), tři sešity povídek, vydané později souborně pod názvem *Směšné lásky* (1970)

Program vydala Divadelní společnost Petra Bezruče, s. r. o., k 6. premiéře sezony 1999 – 2000.

Textovou část připravila Jana Pithartová, graficky upravila Marta Roszkopfová.

Divadelní společnost Petra Bezruče, s. r. o., provozuje pod uměleckým vedením Michala Przebindy v Divadle Petra Bezruče. Žřizovatelem Divadla Petra Bezruče je Magistrát města Ostravy, řízením je pověřena JUDr. Jarmila Hájková, ředitelka DLO.

a romány *Žert* (1965, jediný, který vyšel v prvním vydání ještě v Čechách), *Život je jinde* (1969) a *Valčík na rozloučenou* (1971).

Od poloviny 70. let žije trvale ve Francii a působí na universitě v Paříži. První vydání jeho děl ze 70. a 80. let vyšla vždy nejprve ve francouzštině a teprve následně v češtině, většinou v exilovém nakladatelství manželů Škvoreckých Sixty-Eight Publishers v Torontu. Po románech *Život je jinde* a *Valčík na rozloučenou* to byly *Kniha smíchu a zapomnění* (1979) a *Nesnesitelná lehkost bytí* (1985), kterou už psal francouzsky sám autor. Román *Nesmrtelnost* (1990) vyšel dva roky po francouzském vydání v českém překladu v nakladatelství Atlantis (1993), poslední dva romány *Pomalost* (1995) a *Totožnost* (1998) zatím do češtiny přeloženy nebyly. Hluboký a erudovaný zájem o román jakožto produktivní literární formu zaznamenal Milan Kundera také ve svazku sedmi esejů *Umění románu* (1986), který zatím vyšel rovněž pouze francouzsky (s vančurovskou studií z roku 1960 má tato kniha shodný pouze název).

...U začátku velkého evropského románu byla zábava, a každý skutečný romanopisec musí po tom pociťovat nostalgii.

Ve skutečnosti jsou témata těchto velikých zábav děsivě vážná... Zaslouží si člověk žít na této zemi? Neměli bychom „osvobodit tuto planetu ze spárů člověka“? Mojí celoživotní ambicí je sjednotit nejvyšší vážnost otázky s největší lehkostí formy. A není to čistě umělecká ambice. Kombinace frivolní formy a vážného subjektu okamžitě demaskuje pravdu našich dramát (dramát, která se odehrávají v našich postelích, stejně jako těch, která hrajeme na velké scéně Dějin) a jejich žalostnou nevýznamnost. Zakoušíme nesnesitelnou lehkost bytí...

...Každý z mých románů by se mohl jmenovat *Nesnesitelná lehkost bytí* nebo *Žert* nebo *Směšné lásky*. Jejich názvy jsou vzájemně zaměnitelné, reflektují malý počet témat, která jsou mými obsesemi, definují mě a bohužel i svazují. Mimo tato témata nemám, co bych řekl či napsal.

Milan Kundera v interviewu s Christianem Salmonem

DENIS DIDEROT

1713–1784

je pro šíři a rozmanitost svých zájmů (filosofie, přírodní vědy, společenské vědy, estetika, filologie, romanopisectví, divadelní věda...) pokládán za výraznějšího představitele francouzského osvícenství než Voltaire. Přesto celý život zápasil s nedostatkem peněz, protože hledal obživu v tom, co mu bylo nejbližší – v literární činnosti, a většina jeho děl vyšla až posmrtně.

Začínal drobnými filosofickými spisky, přeložil Jamesův *Slovník lékařský, chirurgický, chemický, anatomický, farmaceutický a přírodovědný*. V roce 1747 vydal libertinský román *Upovídáné šperky o erotických radovánkách u současného pařížského dvora*, který šel velmi na odbyt, ale pobouřil kritiku i Diderotovy přátele. Následující románek podobného ražení *Bílý pták* (1748) na jejich radu nevydal. Po jeho rukopise se dokonce pídila policie, ale Diderot svedl autorství na svoji milenkou. Vrátil se od beletrie k filosofii, ale bezpečí si tím nevykoupil: odvážně ateistický *List o slepcích určený těm, kteří vidí* (1749) ho přivedl na tři měsíce do vězení.

Více než dvě desetiletí se potom s dalšími spolupracovníky věnoval velkému úkolu, kterým byla *Encyklopedie aneb racionální slovník věd, umění a řemesel*, která se stala nejen chloubou francouzského knihtisku (byť bylo posledních deset svazků po zákazu církve tištěno tajně), ale měla i zásadní význam společensko-politický. Právě jako spolutvůrci a organizátoři *Encyklopedie* jsou Diderotovi přičítány největší zásluhy.

Velkou pozornost věnoval Diderot otázkám divadelní estetiky. Teprve dlouho po jeho smrti vyšla dodnes zajímavá studie *Herecký paradox* (1830). Upozorňoval na potřebu vytvořit nový typ dramatu – „měšťanskou tragédii“ v próze. Jeho vlastní dramatické pokusy, *Nemanželský syn* (1757) a *Otec rodiny* (1758) byly však neúspěšné.

Románu jako žánru nepřikládal velký význam, přesto je tvůrcem tří velkých realistických románů, které znamenaly zásadní posun ve vývoji tohoto literárního útvaru. Je to *Jeptiška*, *Synovec Rameauův* (vznikly v 1. polovině 60. let) a *Jakub fatalista a jeho pán* (po roce 1773). Všechny tři vyšly až posmrtně, ale čtené a čtivé jsou dodnes. Poslední z nich je – nejen Milanem Kunderou – pokládán za počátek moderního románu v dějinách literatury.

Denní recepce Divadla Petra Bezruče (provoz od pondělí do pátku 9,00–19,00, tel.: 069/661 83 63-5) Vám kromě vstupenek a informací nabízí:

Knihy:
W. Shakespeare: *Romeo a Julie* (srovnávací překlad J. Joska) ..... 190,- Kč
W. Shakespeare: *Hamlet* (srovnávací překlad J. Joska) ..... 250,- Kč
CD:
Vánoce s folklórem ..... 220,- Kč
Kouzlo vánoc ..... 220,- Kč
Jak Pindín a Hromotluk zápasili s drakem ..... 120,- Kč
Bleděmodrý Petr ..... 120,- Kč
Steve Gander ..... 200,- Kč
Gizd Q ..... 280,- Kč
MC:
Kouzlo vánoc ..... 120,- Kč
Jak Pindín a Hromotluk zápasili s drakem ..... 90,- Kč
Zpívání o Rusalce ..... 50,- Kč